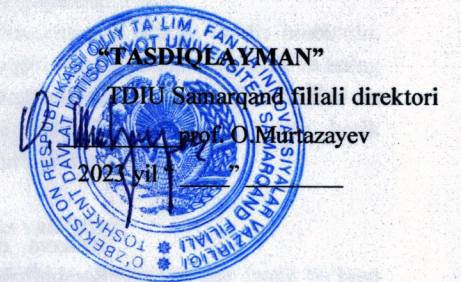

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA‘LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR
VAZIRLIGI**

**TOSHKENT DAVLAT IQTISODIYOT UNIVERSITETI
SAMARQAND FILIALI**

**IJODIY (KASBIY) IMTIHONLAR
DASTURI VA BAHOLASH ME‘ZONI**

**KIRISH IMTIHONIDA MATEMATIKA FANI
MAVJUD BARCHA TURDAGI YO‘NALISHLAR
(KO‘ZI OJIZLAR) UCHUN
(majburiy fan bo‘yicha)**

SAMARQAND-2023

Dastur Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti Samarqand filiali O'quv-uslubiy Kengashining 2023-yil "___" ___ dagi ___ -sonli ko'rib chiqilgan va ma'qullangan.

Dastur Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti Samarqand filiali Iqtisodiyot fakultetida ishlab chiqilgan.

Tuzuvchilar: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti Samarqand filiali "Raqamli iqtisodiyot va axborot texnologiyalari" kafedrasini mudiri, Phd., U.Ubaydullayev.

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti Samarqand filiali "Raqamli iqtisodiyot va axborot texnologiyalari" kafedrasini assistenti, A.Adilov.

Taqrizchilar: Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti Matematika fakulteti "Ehtimollar nazariyasi va amaliy matematika" kafedrasini mudiri, f.-m.f.n., O'.Quljonov.

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti Samarqand filiali "Raqamli iqtisodiyot va axborot texnologiyalari" kafedrasini katta o'qituvchisi, A.Raximov.

KIRISH

Mazkur dastur ko'zi o'z abiturientlar uchun mo'ljallangan bo'lib, Davlat ta'lim standartlar asosida tuzilgan va abiturientlarning matematika fani bo'yicha amaliy ko'nikma va malakalarini aniqlashda foydalaniladi.

Dasturning birinchi qismi algebra va analiz asoslariga bag'ishlangan, unda asosan sonlar, hisoblashga oid misollar, ifodalar, tenglamalar va tenglamalar sistemasi, tengsizliklar, masalalar, funksiyalar, trigonometriya va trigonometrik funksiyalar va ularning xossalari kabi mavzularni qamrab olgan.

Ikkinchi qismi geometriyaga oid mavzularni o'z ichiga oladi: binobarin, geometriyaning asosiy tushunchalari, nuqta, to'g'ri chiziq, tekislik, burchak va uning turlari, aylana va doira, koordinatalar sistemasi, vektorlar, ko'pyoqlar, prizma va uning turlari, piramida va kesik piramida, aylanish jismlari-silindr, konus, kesik konus, shar va sfera. kabi mavzular berilgan.

Fanning maqsad va vazifalari

Matematika fani bo'yicha ijodiy imtihon abiturientlarning shu fanga bo'lgan qiziqishi, bilim darajasi va kelajakda tanlagan kasbi bo'yicha matematik bilimlarni qo'llay olish kompetensiyalarini belgilash maqsadida ishlab chiqilgan.

Mazkur dasturning asosiy vazifasi maktab, kollej va akademik litseyda o'zlashtirgan matematikadan olgan bilimlarni asosida matematik fikrlashlarini va uni qo'llay olish darajasini aniqlashni nazarda tutadi.

Fan bo'yicha abiturientning bilimiga qo'yiladigan talablar

- Matematika fani bo'yicha abiturientlar:
- matematika olamni idrok etishda asos ekanligi;
 - matematika tushunchalari haqida;
 - geometrik ob'ektlar haqida **tasavvurga ega bo'lishi**;
 - matematik formulalarini;
 - matematik belgilar va texnikadagi oddiy tizimlar yordamida jarayonlarni matematik modellashtirish;
 - funksional va hisoblash topshirig'ini yechish modelini **bilishi va ulardan foydalana olishi**;
 - ob'ektlar miqdoriy va sifat munosabatlarini ifodalash uchun matematik simvollardan foydalanish;
 - algebrik tenglamalarni yechish;
 - tenglamalar va tengsizliklar sistemalarini yechish;
 - bir o'zgaruvchili funksiyalar uchun differensiallash, integrallash;
 - geometrik masalalarni tasavvur qilish va uni yechish ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak.

ASOSIY QISM

Algebra va analiz asoslari

Natural va butun sonlar. Boshlang'ich tushunchalar. Hisoblashga oid misollar. Bo'linish alomatlar. Qoldiqli bo'lish. Umumiy bo'luvchi va umumiy karqali. EKUK va EKUB. Oxirgi raqam. Butun sonlar. Kasrlar. Oddiy kasrlar. Butun va kasr kismli sonlar. O'nli kasrlar. Cheksiz davriy o'nli kasrlar. Algebraik ifodalar. Birhad va ko'phad. Ko'phadlarning standart shakli. Qisqa ko'paytirish formulalari.

Ko'phadlarning ko'paytuvchilarga ajratish. Algebraik ifodalarni soddalashtirish.

Ayniyat. Ildizlar. Arifmetik kvadrat ildiz va uning xossalari. Xisoblashga oid misollar. Ifodalarni soddalashtirish. n -chi darajali ildiz. Ratsional ko'satkichli daraja.

Tenglamalar. Chizikli tenglamalar. Proporsiya. Kvadrat tenglamalar. Viet teoremasi. Ratsional tenglamalar. Parametrl chizikli tenglamalar. Parametrl kvadrat tenglamalar. Tenglamalar sistemasi. Chizikli tenglamalar sistemasi. Chizikli va ikkinchi darajali tenglamalar sistemasi. Ikkinchi va undan yuqori darajali tenglamalar sistemasi. Parametrl tenglamalar sistemasi.

Tengsizliklar. Chizikli tengsizliklar. Chizikli tengsizliklar sistemasi. Oraliqlar usuli. Parametrl tengsizliklar. Tengsizliklarni isbotlash. Modul. Modulli ifodalar. Modulli tenglamalar. Modulli tengsizliklar. Irratsional tenglama va tengsizliklar. Irratsional tenglamalar. Irratsional tengsizliklar. Sonli ketma-ketliklar. Arifmetik progressiya. Geometrik progressiya. Matnli masalalar. Sonlarga oid masalalar. Foizga oid masalalar. Harakatga oid masalalar. Ishga oid masalalar. Aralashmaga oid masalalar.

Funksiyalar. Funksiyalarning xossalari. Chizikli funksiyalar. Kvadrat funksiyalar. Teskari funksiyalar. Ko'rsatkichli funksiya va uning xossalari. Ko'rsatkichli tenglamalar. Ko'rsatkichli tengsizliklar. Logarifm. Logarifmik funksiya va uning xossalari. Logarifmik ifodalarda shakl almashtirish. Logarifmik tenglamalar. Logarifmik tengsizliklar. Trigonometriya. Trigonometriyadan boshlang'ich tushunchalar. Asosiy trigonometrik ayniyatlar. Ko'shish formulalari. Keltirish formulalari. Ikkilangan burchak formulalari. Yig'indi va ayirmalar uchun formulalar. Ko'paytma uchun formulalar. Daraja pasaytirish va yarim burchak formulalar. Arksinus, arkkosinus, arktangenis va arkkotangens. Trigonometrik tenglama va tengsizliklar. Trigonometrik funksiyalar va ularning xossalari. Teskari trigonometrik funksiyalar va ularning xossalari. Trigonometrik tenglamalar. Trigonometrik tengsizliklar.

Hosila. Yig'indi va ayirmaning hosilasi. Kupaytma va bo'linmaning hosilasi. Murakkab funksiyaning hosilasi. Hosilaning tadbiki. Hosilaning geometrik manosi. Urinma tenglamasi. Funksiyaning o'sish va kamayish oraliqlari. Funksiyaning ekstremumlari. Funksiyaning eng katta va eng kichik qiymatlari. Hosilaning

mexanik ma'nosi. Boshlang'ich funksiya va integral. Boshlang'ich funksiyaning topish qoidalari. Integral va uning xossalari. Egri chizikli trapetsiyaning yuzi.

Geometriya.

Geometriyaning asosiy tushunchalari. Nuqta, to'g'ri chiziq va tekislik. Kesma, yarim to'g'ri chiziq va yarim tekislik. Burchak va uning turlari. Parallel va perpendikulyar to'g'ri chiziq. Uchburchaklar. Uchburchak va uning asosiy elementlari. Burchaklar. To'g'ri burchakli uchburchak. Kosinuslar va sinuslar teoremasi. Uchburchak balandligining xossalari. Uchburchak bissektrisasining xossalari. Uchburchak medianasining xossalari. Uchburchakning yuzi. Uchburchaklarning o'xshashligi. To'rtburchaklar. To'rtburchak, to'g'ri to'rtburchak kvadrat. Parallelogramm. Romb. Trapetsiya. Ko'pburchaklar. Aylana va doira. Urinma, vatar, radius va diametr. Aylana uzunligi. Aylana yoyining uzunligi. Ichki chizilgan va markaziy burchak. Urinma va vatar orasidagi burchak. Kesishuvchi vatarlar. Urinma va kesuvchi. Doira yuzi. Doiraviy sektor va segment yuzi. Koordinatalar sistemasi. Tekislikda koordinatalar sistemasi. Fazoda koordinatalar sistemasi. Koordinatalar sistemasini tadbiki. Aylana tenglamasi. Vektorlar. Tekislikda vektorlar. Fazoda vektorlar. Fazoda to'g'ri chiziq va tekisliklar. Ko'pyoqlar. Prizma va uning turlari. Piramida va kesik piramida. Aylanish jismlari. Silindr. Konus va kesik konus. Shar va sfera.

Ko'zi ojizlar uchun matematika fanidan

oliy o'quv yurtlariga kirish imtihonlarini baholash MEZONLARI

Ko'zi ojizlar uchun matematika fanidan kirish imtihonlari og'zaki tarzda o'tkaziladi va har bir imtihon biletiga 1 ta nazariy 1 ta amaliy mashqlar beriladi.

5 ("a'lo") baho olishi uchun abituriyent:

- barcha savollarga to'liq javob berishi;
- xatolarga yo'l qo'ymasligi;
- javobi ilmiy va mantiqiy jihatdan to'g'ri bo'lishi kerak.

4 ("yaxshi") baho bilan baholanadi, agar:

- to'rtta savolga to'liq javob bersa;
- beshinchi savolga javob berish jarayonida ba'zi kamchiliklarga yo'l qo'ysa;
- ayrim juz'iy noaniqliklarga yo'l qo'ysa.

3 (“o’rta”) baho bilan baholanadi, agar:

- ikkita yoki uchta savolga to’liq javob bersa;
- qolgan ikki savolga javob berish jarayonida ba’zi kamchiliklarga yo’l qo’ysa;
- ayrim juz’iy noaniqlarga yo’l qo’ysa;

2 (“qoniqarsiz”) baho bilan baholanadi, agar:

- ikkita savolga javob bergan bo’lsa va qolgan barcha savollarga noto’g’ri javob bergan bo’lsa;
- barcha savollarga berilgan javoblar noto’g’ri va asossiz bo’lsa.

Ijodiy imtihon o’tkazish tartibi

Ko’zi ojizlar uchun matematikadan ijodiy imtihonlari og’zaki tarzda avvaldan tayyorlangan va mas’ul kotib tomonidan tasdiqlangan variantlar asosida (muhrlangan konvertida saqlangan) o’tkaziladi. Har bir imtihon biletiga 3 ta nazariy 2 ta amaliy mashqlar beriladi. Konvert abiturentlar oldida ochiladi va unga bitta variant (bilet) tanlash imkoniyati beriladi. So’ng unga tayyorlanish uchun 40 minut vaqt beriladi.

Abiturent tayyor bo’lgach, komissiya a’zolari oldida har bir savolga javob beriladi.

Ijodiy (kasbiy) imtihon komissiyasi tarkibini va uni faoliyatini tashkil etish

Ijodiy(kasbiy) imtihon komissiyasi faoliyati 2023/2024 o’quv yili qabul komissiyasi tomonidan tashkil etiladi.

“Matematika” fani bo’yicha ijodiy(kasbiy) imtihon komissiyasi tarkibi odatda uch nafar a’zodan kam bo’lmagan holda tashkil etiladi.

Ijodiy(kasbiy) imtihon natijalari uch kun muddatdan kechiktirilmagan holda e’lon qilinadi.

“Matematika” fani bo’yicha ijodiy (kasbiy) imtihon natijalaridan norozi bo’lgan abiturentlarning murojatlarini ko’rib chiqish bo’yicha apellyatsiya komissiyasi tashkil etiladi.

Abiturent ijodiy (kasbiy) imtihon natijalari e’lon qilingan vaqtdan boshlab, 24 soat ichida apelatsiya komissiyasiga og’zaki yoki yozma shaklda murojat etishi shart. Belgilangan muddatdan keyin murojatlar qabul qilinmaydi.

Apelatsiya komissiyasi abiturentning faqat o’zining ishi bo’yicha bildirilgan murojatini yozma yuz abiturienting ishtirokida ko’rib chiqadi va yakuniy qaror beradi.

Qabul komissiyasiga mas’ul kotib

L.Eshonqulov